

Loodushariduse õppeprogramm Tulundusmets kui puhkeala (Viljandimaal)

Õppeprogrammi eesmärk on tutvustada metsa kasutamist puhkealana ning õpetada turvalist ja säästlikku käitumist ning jätkusuutlikku metsahoidu. Oleme selleks valinud mitmekesise talumetsa Viljandimaal, kus tutvume erinevate metsatüüpidega, arutleme metsa eluringi, säästliku ja jätkusuutliku looduskasutuse ning inimtegevuse mõju üle metsas. Arutame, kuidas kujundada tulundusmetsast puhkeala nii, et mets oleks endiselt majandatav. Õpilased saavad ise proovida erinevate liikumisürituste läbiviimist, tunnetame metsa viie meelega ning mängime maastikumängu.

Programmi sihtrühm: 7.-9. klass, kuni 25 õpilast, suuremat gruppi käsitletakse vajadusel ja kokkuleppel kahe klassina ning kaasatakse täiendav juhendaja.

Programm kestab 3 tundi ja sobib läbimiseks igal aastaajal. Vahendid õppetke juhendaja poolt.

Pakume programmi läbiviimiseks Uuealle talumetsa ja õpiõue Viljandimaal Kolga-Jaani lähistel. Uuealle talumets on ligikaudu kümne hektari suurune keskkonnasõbralikult majandatav PEFC sertifikaadiga talumets, mille majandamisel arvestatakse püsimetsanduse põhimõtteid. Uuealle on üle 140 aastase ajaloo maaüksus Viljandimaal.

Vajalik varustus: aastaajale vastav õuejalats või matkajalats. Soovitavalt võileivad ja jook (vesi) kergeks eineks looduses.

Õppeprogrammi eesmärgid

Võimalda õpilastele aktiivset tegevust looduses; kujundada õpilastes teadmine ja oskus turvaliselt ja säästlikult looduses käitumise kohta; anda teadmisi erinevatest metsatüüpidest, metsa eluringist ja inimtegevuse mõjust; harjutada meeskonnatöö oskusi; näidata kooli õppeainete ja looduse seoseid ning harjutada nende märkamist ja rakendamist.

Seosed riikliku õppekavaga: mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes; oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi. Õppeprogrammis tutvustatav seotakse osaleva klassi ainekavaga riikliku õppekava baasil (nt 7. klass: mõõtmised ja tulemuste esitamine, aine olekud, sademed, väärtused ja väärtushinnangud, tervis ja tervislik elustiil, kehaline aktiivsus; 8. klass: kodanikuühiskond, suhtlemisoskus, inimtegevusega kaasnevad keskkonnaprobleemid, veestik; 9. klass: majandusgeograafia, tarbimine, Eesti kliima ja seda kujundavad tegurid).

Seosed riikliku õppekavaga (gümnaasium): kultuuri- ja väärtuspädevus – tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega; väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus mõista globaalprobleeme, võtta kaasvastutus nende lahendamise eest; väärtustada ja järgida jätkusuutliku arengu põhimõtteid; tunnetada end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis; keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Seosed keskkonnateadlikkuse ja säästva arengu teemadega: käsitletakse keskkonnakaitse ning looduskaitse tegevuste olulisust, säästlikku ja jätkusuutliku looduskasutust ning käitumist looduses, arutletakse kliimamuutuste mõju üle Eesti loodusele.

Õppeprogrammi sisu ja metoodika

Õppeprogrammi koostamisel oleme seostatult käsitlenud loodus- kultuuri-, sotsiaalset ja majanduslikku keskkonda ning kujundanud sisult tervikliku teaduspõhise programmi, mis sisaldab eesmärgipäraseid ja programmi eesmärkide saavutamist toetavaid mõtestatud tegevusi. Kasutame mitmekesiseid kaasavaid õppemeetodeid, kohandades tegevused vastavale sihtrühmale. Õppeprogrammi raames antakse tööleht teabega, mida saab järgida ja täita retke ajal ja hiljem. Õppeprogramm koosneb viiest osast ja kokkuvõtvalt arutlusest:

1. **Tutvumine metsaga** (35 minutit). Koguneme lagendikule ja vaatame, mida enda ümber näeme. Räägime ohutust viibimisest ja turvalisusest metsas. Lepime kokku käitumisreeglid õpperetkel. Läheme metsa – käime erinevates kasvukohatüüpides. Räägime metsa elutsüklist, vaatame erinevas arengujärgus olevaid puid ja metsapõlvkondade vaheldumist. Võrdleme looduslikku ja istutatud metsa. Arutleme inimtegevuse mõju üle praktiliste näidete varal.
2. **Tutvume võimalustega kasutada tulundusmetsa puhkealana** (30 minutit). Mängime erinevaid liikumis- ja loodusmänge (kerged osavusmängud, liikumismängud, mõtlemismängud).
3. **Tunnetame metsa ja metsapaus** (30 minutit). Kasutame oma meeli metsa tunnetamiseks. Vaatleme metsa. Kuulame metsa. Kompame puid ja erinevaid objekte väikesel juhendatud rajal. Haistmis- ja maitsemeelt rakendame taimetee nautimisel. Söögipaus kaasavõetud võileibade ja joogiga.
4. **Orienteerumine looduses** (30 minutit). Rakendame omandatud teadmisi orienteerumiseks ning ülesande täitmiseks.
5. **Inimtegevus ja mets** (35 minutit). Keskendume inimtegevuse jälgedele metsas, arutame kuidas tuleks majandada metsa jätkusuutlikult ning millised on metsa majandamisel saadavad tulemused. Arutleme, kuidas kujundada metsa selliselt, et seda saaks kasutada puhkealane ning samas säilitada ka tulundusmetsa funktsioon. Istutame puu.
6. **Kokkuvõtte ja tagasiside** (20 minutit). Võtame kokku õppepäeval omandatu. Arutame, mida me sellest edaspidiseks kaasa võiksime võtta. Räägime jätkusuutlikust loodushoiust ja elukeskkonna kaitsmisest.

Õppekeskkond

Mitmekesine talumets Viljandimaal Kolga-Jaani lähedal on valitud õpperetke eesmärki silmas pidades ning loob mitmekesised võimalused õpiväljundite saavutamiseks.

Turvalisus. Õppekeskkonna valikul on turvalisus ja ligipääsetavus olnud oluliseks kriteeriumiks. Õpperetkeks kasutatav piirkond (10 ha) on looduses eristatav ning piiritletud põldudega. Õpilased liiguvad koos saatjaga või (4. mooduli korral) gruppides. Õpperetke alguses tutvustatakse ohutusreegleid. Retke saatvale õpetajale (ja soovi korral ka õpilastele) antakse selge kaart.

Juhendajad

Õppeprogrammi peamine läbiviija on Raul Savimaa, Eesti Looduskaitse Seltsi, Eesti Keskkonnahariduse Ühingu ja Püsimetsaühistu liige. Juhendaja on 2019. aastal läbinud Luua Metsanduskooli täiendkoolituse kursused matkajuhi ja metsakasvatuse aluste alal ning 2022 Eesti Maaülikooli täiendkoolituse kursuse loodusturismi alal. 2020. aastal läbinud SA Tartu Keskkonnahariduse Keskuse täiendkoolitused „Mets ja kestliku arengu haridus“ ning „Sood ja kestliku arengu haridus“ ning Eesti Keskkonnahariduse Ühingu koolitused „Kliimamuutused tänases infoväljas – alternatiivsed tõed ja väärmõisted“ (2020. aastal), „Päev metsas: mis on püsimetsandus ja kuidas seda hariduses tutvustada?“ (2020. aastal), „Kuidas haridus ja digi kokku sobivad?“ (2021. aastal) ja pärandkooslustest (2022. aastal). Õppeprogrammi läbiviijal on pikaajaline praktiline looduskaitsealine, metsandusalane ning loodusretkede, kursuste, seminaride ja õppepäevade läbiviimise kogemus. Retkejuht tunneb põhjalikult konkreetset õppekeskkonda, kus õppeprogramm läbi viiakse. Suuremate rühmade või mitme klassi korral kaasatakse vajadusel täiendavad sobivad juhendajad.

Õpperühma saatva õpetaja roll: õppekäigu kokkuleppimisel täpsustada õpperühma suurust, vanust ja võimalikke erivajadusi ning soovi korral täpsemat fookust. Õppekäigu ajal eeldame, et õpetaja tagab osalejate võimalikult asjakohase ja distsiplineeritud käitumise ning osaleb soovi korral omal äranägemisel kõikides moodulites.

Hindamine ja tagasiside

Eesmärkides kirjeldatud õpiväljundite saavutamist hinnatakse esmaselt retkejuhi poolt jooksvalt iga mooduli lõpus ning ühiselt suuliselt õppeprogrammi lõpus kokkuvõtete ja tagasiside arutelul.

Programmis osalenud õpetajalt küsitakse tagasisidet õppeprogrammi kvaliteedi kohta e-kirjaga kahe nädala jooksul. Õpetajale pakutakse võimalust arutada kahe nädala jooksul peale kirjaliku tagasiside andmist tagasisidet ja parendusettepanekuid.

Programmi kirjeldus koostatud veebruar 2020, uuendatud aprill 2022.

Programmi koostaja: Uuealle talumets ja õpiõu, SelgeSiht Loodushariduskeskus (SelgeSiht OÜ)
telefon 5918 8000; e-post uuealle@uuealle.ee,
<https://selgesiht.eu/loodushariduse-oppeprogrammid-viljandimaal/>

SelgeSiht OÜ, Reg. 14602228
Iva 12 Tallinn 12618
telefon 5918 9000; e-post loodusharidus@selgesiht.ee
<https://selgesiht.ee/loodusharidus/>

Eesti Keskkonnahariduse Ühingu
keskkonnaharidusliku õppeprogrammi
kirjelduse kvaliteeti tõendav märgis
„Läbimõeldud programm“, märgis nr 458.